

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Н. ЯКУШКО, І. ЄСЬМАН

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо складання силабусу
навчальних дисциплін ХНПУ імені Г.С. Сковороди**

ХАРКІВ 2019

УДК 378.016.(072)
ББК 74.580.22р30
Я49

Рецензенти: Ушмарова В. В. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Соболєва Світлана Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, психолог та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019 р.*

Н. Якушко, І. Єсьман

Методичні рекомендації щодо складання силабусу навчальних дисциплін ХНПУ імені Г.С. Сковороди / Н. Якушко, І. Єсьман. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. – 20 с.

У методичних рекомендаціях містяться характеристики структурних компонентів силабусу, визначено порядок розробки, обговорення й затвердження силабусів із метою надання допомоги в організації самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (наукового) рівнів вищої освіти в умовах реалізації технологій компетентнісного навчання.

Методичні рекомендації розраховані на студентів, магістрантів, аспірантів та викладачів закладів вищої освіти.

Видано за рахунок автора

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2019
© Н. Якушко, І. Єсьман, 2019

ПЕРЕДМОВА

В умовах кредитної технології навчання кожен викладач вишу зобов'язаний розробити комплекс принципово нової навчально-методичної документації, зокрема силабус – навчальну програму з дисципліни для здобувачів вищої освіти. В англомовній літературі широко використовується термін «syllabus» для визначення програми як важливого засобу самоуправління навчальною діяльністю студентів в умовах компетентнісного навчання.

На початку навчального семестру на офіційному сайті університету, на електронному ресурсі відповідної кафедри, повинні бути розміщені силабуси зожної дисципліни, обов'язково у вільному доступі для здобувачів вищої освіти.

Такий підхід сприятиме підвищенню рівня формування основних програмних компетентностей курсу; організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти (зокрема й заочної форми навчання); оптимізації спільноти діяльності викладачів і студентів.

Силабус – це навчально-методична програма дисципліни для студентів, що містить опис досліджуваного предмету, мети та завдань, короткий зміст, теми та тривалість кожного заняття, завдання для самостійної роботи, консультацій, вимоги викладача, критерії оцінки, список основної та додаткової літератури.

Отже, силабус – це персоніфікована програма викладача для навчання із будь-якої дисципліни, що оновлюється на початок кожного навчального року.

Силабус визначає філософію програм підготовки фахівців, впливає на вимоги до навчального плану та освітнього середовища, методи навчання, а також методи оцінювання результатів засвоєння програм і дисциплін курсу. Високий ступінь деталізації результатів навчання в силабусі робить їх зрозумілими й зручними для здобувачів вищої освіти, сприяє активізації самостійної роботи з використанням методів інтегрованого навчання та питанням набуття випускниками професійних, особистісних і міжособистісних компетенцій у единому комплексі.

Основне завдання силабусу – максимально повне, зрозуміле й чітке накреслення шляхів і визначення вимог до програмних результатів навчання. Тому при розробці силабусу необхідно витримати певні вимоги до його структури та змісту.

Форма та порядок розробки силабусу визначаються закладом освіти самостійно.

1. Загальні положення.

1.1. Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII та Закону України «Про вищу освіту». «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 977, «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (у новій редакції)».

1.2. Методичні рекомендації визначають порядок розробки, обговорення й затвердження силабусів та містять методичні матеріали для викладачів і гlosарій термінів. У додатку 1 представлений шаблон титульної сторінки силабусу.

1.3. Силабус – навчальна програма дисципліни, що містить опис досліджуваної дисципліни, політику курсу, цілі й завдання дисципліни, короткий її зміст, теми і тривалість кожного заняття, завдання для самостійної роботи, час консультацій, вимоги викладача, критерії оцінки, список літератури та додатки.

1.4. Силабус складається на всі дисципліни з навчального плану за відповідною освітньою програмою.

1.5. Загальні технічні вимоги до оформлення силабусу:

- шрифт: Times New Roman або Times New Roman KZ.
- розмір шрифту: 14
- інтервал: одинарний.
- параметри сторінки: верхнє, нижнє, праве – 2 см, ліве поле – 2 см.
- нумерація сторінок: унизу сторінки; вирівнювання: праворуч.
- орієнтація аркуша – книжкова

1.6. Силабус затверджується на засіданні кафедри та схвалюється на засіданні Науково-методичної комісії факультету.

1.7. Після затвердження НМК факультету силабус обов'язково розміщується на електронному ресурсі факультету.

2. Інформація про викладача навчальної дисципліни: прізвище, ім'я, по батькові; науковий ступінь, учene звання; займана посада; наукові інтереси; контактна інформація, режим перебування на кафедрі.

В окремих випадках (наприклад, силабус для здобувачів другого (магістерського та третього (наукового) рівнів вищої освіти), силабус із творчих і мовних дисциплін та ін.) додатково можуть бути внесені такі відомості про викладача, як право на керівництво магістрантами та докторантами, володіння іноземними мовами та інші необхідні відомості.

№ з/п	ПІБ викладача кафедри (повністю)	Посада	Науковий ступінь	Вчене звання	Наукові інтереси	Навчальний корпус (адреса), № кабінету	Контактна інформація: № телефону E-mail

3. Політика навчальної дисципліни

Кожен викладач висуває здобувачам вищої освіти систему вимог, правил поведінки студентів на заняттях, узасмин із викладачем, іншими студентами.

Не пропускати лекції та семінарські заняття, про відсутність за поважних причин доводити до відома викладача заздалегідь.

Здавати й захищати самостійні роботи та завдання у визначені терміни, за роботу, яка подається на перевірку викладачеві пізніше встановленого терміну буде зниматися 0,5 бала.

Регулярно переглядати лекційний матеріал.

Обов'язковою є присутність студента на модульному та підсумковому контролях.

Системність і регулярність роботи здобувача вищої освіти з навчальною і науковою літературою.

Здобувач успішно навчається, якщо послідовно набирає кредити, необхідні для здобуття бажаного ступеня. Для цього потрібно, щоб накопичувальний бал був не нижче, ніж 60 за всіма курсами протягом кожного семестру й не менш 60 з основних курсів. Якщо накопичувальний бал нижче 60 балів, здобувач вважається неуспішним і може бути відрахований відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (у новій редакції)».

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни. Назва, код модуля та/або навчальної дисципліни кількість кредитів, що відводяться на її вивчення.

Пререквізити (Prerequisite) – дисципліни, що містять знання, уміння і навички, необхідні для засвоєння дисципліни, що вивчається.

Постреквізити (Postrequisite) – дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, здобуті після закінчення вивчення певної дисципліни.

Дається перелік дисциплін, вивчення яких повинно передувати вивченю дисципліни, зазначаються конкретні теми, загальні знання та вміння, що полегшують засвоєння презентованої дисципліни, а також перелік дисциплін, у процесі вивчення яких обов'язкові знання з певної дисципліни.

Назва навчальної дисципліни зазначається відповідно до робочого навчального плану (шифр, кількість кредитів).

* Назву модуля та/або навчальної дисципліни слід вносити в силабус відповідно до навчальних планів за спеціальністю, а також у відповідності до освітніх програм.

Час і місце проведення дисципліни не можуть бути зазначені до складання розкладу, тому висвітлено тільки семестр.

5. Характеристика навчальної дисципліни.

Зміст навчальної дисципліни в силабусі подається в лаконічній формі, відзеркалюючи найбільш цікаві для здобувачів і важливі, з професійної підготовки, теми.

Завдання курсу випливають із поставленої мети й конкретизуються відповідно до спеціальності. Зазначаються результати навчання (сформовані компетентності).

Призначення навчальної дисципліни.

Викладач обґрутує необхідність вивчення дисципліни.

Мета вивчення навчальної дисципліни.

Прогнозується результат навчання відповідно до типової навчальної програми.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

Формулюються конкретні завдання, що випливають із мети навчальної дисципліни.

Програмні результати навчання за дисципліною

(назва дисципліни)

Сформовані компетентності	Результати навчання за дисципліною	Методи оцінювання	Методи навчання

В умовах кредитної технології навчання найбільш ефективними є форми організації навчання – це проблемні й оглядові лекції, активні семінари, лабораторні заняття, ділові ігри, тренінги, заняття із застосуванням комп’ютерної та телекомуникаційної техніки та ін. Методи навчання, що застосовуються на заняттях, повинні істотно відрізнятися від традиційних репродуктивних методів. Це передусім методи, спрямовані на формування активної позиції здобувача вищої освіти. Переява сьогодні надається продуктивним методам: проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, кейс-стаді, тренінги та ділові ігри, бесіди та дискусії, робота в Internet-класах – електронні лекції, семінари, лабораторні

роботи, дистанційні консультації та ін., спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

6. Зміст навчальної дисципліни.

Види занять і кількість годин, яка на них відводиться.

План вивчення дисципліни.

Розподіл годин/тем за видами занять

№ з/п	Назва теми/розділу дисципліни	Форми організації навчання в годинах				
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	СР	В/Усього
1.						
2.						
...						

Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення (оглядова, проблемна та ін.)	Завдання для студентів до лекції
1.				
2.				
...				

Тематичний план семінарських/практичних занять

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення	Завдання для студентів до заняття
1				
2				
3				
...				

7. Контроль і оцінка результатів навчання.

Розподіл рейтингових балів за видами контролю.

Критерії оцінки знань. Рейтинг-план дисципліни.

Графік виконання завдань.

Шкала виставлення оцінок.

7.1. Види контролю (попередній, тематичний, модульний, та підсумковий) проміжна атестація.

7.2. Форми контролю

7.3. Критерії оцінювання знань студентів.

Методика оцінювання повинна ґрунтуватися на принципах об'єктивності, прозорості, гнучкості та високої диференціації.

В умовах кредитної технології навчання контроль успішності здобувачів вищої освіти з кожної навчальної дисципліни поділяється на вхідний (попередній), поточний (тематичний), модульний та підсумковий (семестровий контроль, підсумкову атестацію) контроль.

8. Самостійна робота.

Цей розділ силабусу містить список завдань студента, перелік і зміст видів самостійної роботи, рекомендації щодо її організації та виконання. Це найбільш повний розділ силабусу, який є детальним посібником із підготовки до занять.

Тематичний план самостійних робіт студента.

Теми рефератів.

Питання до екзамену, заліку та ін.

Самостійна робота

№з/п	Назва теми/розділу	Форми роботи	Оціночні форми	Графік консультацій

9. Список основної та додаткової літератури.

9.1. Основна література:

1.

...

5.

...

До списку літератури для обов'язкового вивчення доцільно застосувати найменування 3-5 основних підручників або навчальних посібників, які, на думку викладача, максимально повно відображають зміст навчальної дисципліни.

Бажано, щоб джерела для обов'язкового вивчення відповідали таким вимогам: зміст повинен відповідати типовій і / або робочій навчальній

програмі; сучасним вимогам науки й навчальної дисципліни; література не повинна бути застарілою та ін.

Максимальна кількість найменувань основної літератури не повинна перевищувати п'ять джерел. Нумерація літератури наскрізна.

9.2. Додаткова література:

1.

...

5.

...

У список додаткової літератури рекомендовано вносити оптимальну кількість джерел (не більше). До списку застосовуються нормативні матеріали, словники, довідники, монографії, збірники статей та ін. Додаткова література відокремлюється від основної літератури заголовком. Нумерація літератури наскрізна. Список охоплює видання, що містять додатковий матеріал до основних розділів дисципліни, необхідний для поглиблого вивчення й наукових досліджень.

10. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни/модуля.

Подається перелік обладнання, засобів навчання, які забезпечують проведення всіх видів робіт, передбачених програмою дисципліни.

Глосарій

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів, що реалізується з урахуванням обмежень, установлених законом: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Академічна свобода, як і будь-яка свобода, не є абсолютною. Її обмеження допускаються з метою захисту прав інших людей, якщо ці обмеження є домірними тому суспільному злу, на відвернення якого вони спрямовані. Оскільки академічна свобода тісно пов'язана із свободою висловлювання, слід мати на увазі, що остання гарантує право висловлювати не лише погляди, що сприймаються схвалюючо, але й ті, що розходяться із загальновизнаними, або спроможні образити, шокувати чи непокоїти. Викладені вище міркування потребують додаткової зауважі щодо можливого обмеження академічної свободи в контексті етики наукових досліджень (якщо йдеться про дослідження над людьми і та ін.).

Акредитація – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності Університету за цію програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання.

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цію програмою на предмет:

- відповідності стандартам вищої освіти;
- спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у освітній програмі результатів навчання;
- досягнення заявлених у освітній програмі результатів навчання.

Атестація – установлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Гарант освітньої програми – науково-педагогічний або науковий працівник, який/яка несе відповідальність за її якість, має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідно або споріднено до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше 10 років. Цей працівник/працівниця може виступати гарантом лише однієї освітньої програми. Також може бути, а може не бути одночасно її керівником чи завідувачем кафедри.

Галузь знань – основна предметна сфера освіти і науки, що містить групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Голістичний підхід (holistic approach) – цілісний підхід до розгляду певних питань. Так, у процесі акредитації освітніх програм важливо враховувати повну картину організації освітнього процесу. Окрім недоліків, прорахунки, брак ресурсів іноді можуть збалансовуватися правильно вибраною стратегією й пов'язаними з нею перспективами розвитку. З іншого боку,

очевидно сильні сторони освітньої програми, що випливають тільки з виконання деяких критеріїв оцінювання якості освітніх програм, не можуть бути виправданням для ігнорування інших критеріїв.

Дуальна освіта ґрунтується на таких формах організації освітнього процесу, що поєднують, з одного боку, навчання на території та за правилами ЗВО, а з іншого – безпосередньо на робочому місці: на виробництві, в установі, організації, або «в полі». Передбачає активну участь працедавців насамперед у наданні можливостей здобувачам вищої освіти опановувати практичні навички, залученні викладачів-практиків, розвитку матеріально-технічної бази ЗВО, розробці нових методичних підходів. Дуальна освіта має на меті розвивати у здобувачів вищої освіти практичне розуміння особливостей своєї професії, адаптувати освітній процес у ЗВО до вимог ринку праці. Наявність елементів дуальної освіти не є обов'язковою при акредитації освітніх програм. Однак наявність таких елементів надає освітній програмі суттєві переваги.

Екзамен – форма перевірки, яка проводиться з метою оцінки знань студентів із навчальних дисциплін, їхнього вміння творчо використовувати набуті знання для вирішення практичних завдань професійного спрямування.

Залік – форма перевірки успішності виконання лабораторних і практичних робіт, засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих частин навчальних дисциплін, виконання та захисту курсових проектів (робіт), проходження навчальних і виробничих практик.

Забезпечення якості освіти – сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному й міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх програм і присудження кваліфікацій.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються в Університеті на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня та кваліфікації.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли встановлено, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, це засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Компенсаційні курси пропонуються здобувачам вищої освіти у випадку, коли вони змінюють трасекторію власного навчання або коли їхня стартова підготовка до навчання в певному закладі вищої освіти є недостатньою. Наприклад, при переведенні з одного ЗВО до іншого, при застосуванні перехресного вступу на магістерську програму, при визнанні недостатнім рівнем української або іноземної (англійської) мови, ЗВО має на меті «вирівняти» рівень попередньої підготовленості студента з його групою (або й цілої академічної групи) для продовження здобуття освіти.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом на певному рівні вищої освіти.

- інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентності рівня щодо навчання та/або професійної діяльності;

- загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної галузі, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку;

- спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної галузі, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Компетенція – надані особі повноваження для виконання покладених на неї завдань і обов'язків певної професії (заняття, роботи). Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни – навчально-методичний документ, складниками якого є навчальний контент (конспект або розширеній план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи, питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів, комплексної контрольної роботи, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни.

Кредит Европейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЕКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЕКТС становить 30 годин.

Лідерство в закладах вищої освіти є командним поняттям. Воно означає ініціативність, відповідальність, взаємну вимогливість, здатність самостійно приймати необхідні рішення на всіх рівнях управління ЗВО. Тобто кожен член університетської громади (науково-педагогічний/науковий працівник, здобувач вищої освіти, співробітник) в університеті є лідером, відповідальним за свій ЗВО в межах власної компетенції, а також згідно з місією та стратегією розвитку закладу. Особисті лідерські риси випускників закладів вищої освіти вітаються в будь-яких сферах суспільного життя. Тому лідерство як процес також аналізується в контексті політики *soft skills*.

Ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Національна рамка кваліфікацій (НРК) – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.

Освітній компонент – змістовний навчальний складник освітньої програми як автономний, офіційно структурований навчальний досвід, що повинен мати послідовний чіткий набір результатів навчання, визначені види навчальної діяльності згідно з часом, виділеним у межах освітньої програми, та відповідні критерії оцінювання. Освітній процес – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться у ЗВО (науковий

станові) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітня діяльність – діяльність вищих навчальних закладів, що проводиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і/й задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

Освітня програма (освітньо-наукова) – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЕКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Професійний розвиток (підвищення кваліфікації) викладачів ЗВО спрямований на здобуття ними т.зв. teaching skills, тобто викладацьких навичок, охоплюючи різноманітні освітні технології, здобуттям нового досвіду. Це завдання зачувається до системи внутрішнього забезпечення якості. ЗВО повинен/повинні дбати про професійний розвиток свого професорсько-викладацького складу, формуючи відповідні програми. Така діяльність не потребує ліцензування, ЗВО має змогу організувати підвищення кваліфікації самостійно або у співпраці з іншими закладами вищої освіти чи спеціалізованими організаціями та установами.

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою в процесі навчання за певною освітньою, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти. Програмні результати навчання за освітньою програмою відзеркалюються в профілі освітньої програми; результати навчання за освітніми компонентами професійної програми – у навчальних програмах дисциплін, практик та інших компонентів освітньої програми.

Силабус – це документ, у якому роз'яснюється взаємна відповідальність викладача й студента. У ньому наявні процедури (зокрема відповідно до deadlines і принципів оцінювання), політики (винятково з політикою академічної добросердечності) і зміст курсу, а також календар його виконання. У силабусі мають бути озвучені вимірювані цілі, які викладач ставить перед своєю дисципліною. Студент має зрозуміти, чого він/вона зможе навчитися, чим саме може бути корисним цей курс. Силабус окреслює концептуальний перехід від «здобування знань» і «одержання практичних навичок» до компетентностей, що їх може засвоїти студент, вивчаючи цей курс. Силабус включає охоплює анотацію курсу, мету (компетентності), перелік тем, матеріали для читання, правила відповідно до зарахування пропущених занять. На відміну від робочого тематичного плану й навчально-методичного комплексу дисципліни, силабус створюється для студента.

Спеціальність – складник галузі знань, за яким здійснюється професійна підготовка.

Спеціалізація виступає синонімом для визначення «освітня програма» в тому розумінні, яке надається останній Законом України «Про вищу освіту» 2014 р. Будь-яка спеціалізація є освітньою програмою, але не будь-яка освітня програма може бути спеціалізацією (зокрема через можливу маркетингову мотивацію її відкриття). Іноді мають місце непорозуміння із застосуванням терміну «спеціалізація». Зарах він також означає формальний запис у диплом про вищу освіту – як уточнення до ширшої спеціальності. Якщо ЗВО намагається подати певний цілісний блок вибіркових дисциплін як спеціалізацію, – такий крок буде помилковим. У цьому разі потрібно вести мову про *minor*.

Студентоцентрований підхід (student-centered approach) розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкт із власними унікальними інтересами, потребами й досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу. Протилежністю цього підходу є парадигма студента як об'єкта навчання, не спроможного на повноцінну агентність, а відтак, такого, що потребує виховання й догляду. У цій парадигмі заклад вищої освіти патерналістично вирішує, що і як мають вивчати студенти.

Студентоцентрований підхід передбачає взаємоповагу між студентом і викладачем, реальну вибірковість дисциплін, участь студентів у системі внутрішнього забезпечення якості ЗВО та процесах акредитації освітніх програм, наявність процедур реагування на студентські скарги та ін. Посилюється роль викладача як фасилітатора. Він не лише читає лекції, а й організовує інтерактивне спілкування, сприяє особистісному розвитку студентів, формує атмосферу взаєморозуміння й довіри.

Удаваний (фейковий, фіктивний) освітній процес є введенням в оману стейххолдерів (запікаєніх сторін) і шахрайством. Його зміст полягає у створенні видимості освітнього процесу з метою прикриття його фактичної відсутності. Це явище має місце, наприклад, у тому разі, коли здійснення освітнього процесу (проведення занять, контрольних заходів та ін.) документується, однак насправді він не здійснюється: студенти та викладачі переважно не присутні на цих заняттях, письмові завдання не виконуються, виставлення оцінок відбувається без реального оцінювання здобувачів вищої освіти тощо.

Fitness for purpose – принцип адекватності, домірності, відповідності засобів, що застосовуються для досягнення певної визначеної мети, зокрема відповідності методів навчання і викладання – заявленим в освітній програмі цілям. Заклад вищої освіти повинен мати доцільне пояснення своїм діям чи сформованим політикам (policies).

Liberalartseducation (вільне творче навчання) – концепція, розрахована на самостійне формування здобувачем вищої освіти траєкторії власного навчання. Вона значною мірою спирається на курси вільного вибору. Цей підхід спрямований на персональні зростання здобувачів вищої освіти, винятково з їхніми інтелектуальними спроможностями, здатністю приймати рішення, мати широкий світогляд тощо, а також на підвищення якості освітнього процесу ЗВО. Пов'язаний із західною традицією навчання «вільним мистецтвам»,

зокрема представленою в системі американських liberalartscolleges, що належать до закладів вищої освіти. Цей підхід принципово відрізняється від професійної підготовки й залучення здобувачів вищої освіти до наукових досліджень.

Minor – це мінімальний набір курсів, що дозволяє здобувачеві вищої освіти одержати загальну уяву з іншої галузі або спеціальності. Певний minor пропонується в межах широкого переліку вибіркових дисциплін, згідно з відповідною політикою ЗВО. Наприклад, здобувач вищої освіти з будь-якої природничої спеціальності може обрати собі minor з політології, права або перекладу – чи навпаки.

Soft skills (т.зв. «м'які навички», «соціальні навички» чи “навички успішності”) дозволяють випускникам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці. До soft skills зараховують навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, уміння залагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань), здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення, креативність і та ін. Іноді до соціальних навичок також зараховують знання іноземних мов насамперед англійської мови. ЗВО повинен мати власну політику відповідно до розвитку soft skills у своїх здобувачів вищої освіти та викладачів. Ця політика також зумовлює співпрацю з працездавцями та випускниками, впливає на репутаційний капітал ЗВО. Іноді вживається синонімічний термін *transferable skills* (навички, що їх можна переносити). Мова йде про навички, що вважаються цінними на будь-якому робочому місці, незалежно від професійної царини.

Рівні вищої освіти – складники в ієрархічній структурній класифікації вищої освіти, запропонованій у межах Болонського процесу. В Україні підготовка фахівців із вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного

виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти відповідає дев'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Науковий рівень вищої освіти відповідає десятому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей із розроблення і впровадження методологій та методики дослідницької роботи, створення нових утворювальних знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що репрезентує її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу в закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Додаток 1

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан _____ факультету
«____» _____ 2019 року

СИЛАБУС

Шифр і назва спеціальності _____
Назва освітньої програми _____
Рівень вищої освіти _____
Цикл дисципліни _____
Шифр за навчальним планом _____

Назва навчальної дисципліни

Загальна кількість годин _____ кредитів _____
з них аудиторних _____ позааудиторних _____

Курс і семестр(и) вивчення - _____

Харків – 2019 рік

* Силабус розроблений на підставі навчальної програми
назва дисципліни затвердженої на засіданні Вченого ради ХНПУ
імені Г.С. Сковороди протокол № від. « » 20 року

Розробник силабусу: _____

Силабус затверджений на засіданні кафедри

Протокол № ____ від. “ ____ ” 20 року

Завідувач кафедри _____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією _____ факультету
Протокол № ____ від. " ____ " 20 ____ року

Голова _____
(підпис) _____
(прізвище та ініціали)

Навчальне видання

Автор:

ЯКУШКО Наталія Михайлівна
ЄСЬМАН Ірина Володимирівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО СКЛАДАННЯ СИЛАБУСІВ

Навчальних дисциплін ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Методичні рекомендації

Відповідальний за випуск: Єсьман І. В.

Підписано до друку 08.11.2019 р. Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Друк ризографічний. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,16.
Тираж 100 прим. Зам. 2/117-2019

Надруковано у друкарні Харківського національного університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба
61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79